

Verantwoording monitor Sociale Samenhang

5 oktober 2023

1. Aanleiding en doel

Een sterke sociale samenhang draagt bij aan positieve ontwikkelingen op onder andere het terrein van veiligheid, gezondheid, welzijn en economische productiviteit en groei. Deze sociale samenhang is hoog in Nederland; de Nederlandse samenleving is namelijk een *high trust society* met veel vertrouwen in de medemens (CBS, 2023). Wel zijn er soms grote verschillen tussen bevolkingsgroepen in participatie en vertrouwen, vooral qua leeftijdsgroep en opleidingsniveau. In deze monitor wordt een beeld gegeven van de sociale samenhang in Fryslân.

2. Keuze van indicatoren

Er bestaan verschillende definities van sociale samenhang. Het FSP gebruikt het raamwerk voor sociale samenhang van het CBS als uitgangspunt. Het CBS kijkt sociale samenhang vanuit drie dimensies: participatie, vertrouwen en integratie (CBS, 2015). Participatie is de mate waarin mensen banden met elkaar aangaan, elkaar steun en hulp bieden, meedoen in maatschappelijke organisaties en deelnemen aan politieke activiteiten. Vertrouwen is een voorwaarde voor het aangaan van verbindingen met andere mensen, organisaties en politiek. Integratie vloeit voort uit participatie en vertrouwen, binnen en tussen groepen. Er wordt afgeweken van dit raamwerk wanneer er indicatoren beschikbaar zijn die beter inspelen op vraagstukken die specifiek voor de provincie Fryslân interessant zijn. In de monitor komen de volgende onderwerpen aan bod:

Sociaal contact

Welke banden of netwerken mensen met elkaar aangaan, en in welke frequentie en vorm, biedt een belangrijk inzicht in de mate van sociale samenhang.

Mantelzorg

Het bieden van onbetaalde zorg aan chronisch zieke, gehandicapte en hulpbehoevende naasten is een belangrijke indicator voor sociale samenhang.

Informele hulp

De overheid vraagt burgers elkaar te helpen. De spontane hulp en steun die mensen elkaar bieden buiten georganiseerd verband, vormt een belangrijke indicator voor sociale samenhang.

Verenigingen

Deelname aan verenigingen biedt mensen gelegenheid elkaar te ontmoeten en contacten aan te gaan, waardoor hechte banden kunnen ontstaan die hun uitwerking op diverse maatschappelijke terreinen kunnen hebben.

Vrijwilligerswerk

De mate waarin mensen als vrijwilliger actief zijn is een belangrijke indicator voor sociale samenhang. Nu de verzorgingsstaat is verschoven naar een participatiesamenleving, vraagt de overheid in toenemende mate inzet in vrijwilligerswerk, en biedt de overheid de ruimte daartoe.

Burgerparticipatie

Overheden vinden het belangrijk om hun burgers te betrekken bij het ontwikkelen en implementeren van beleid. Het is daarom relevant om te volgen in hoeverre burgers zelf betrokken willen worden bij het beleid.

Vertrouwen

Vertrouwen is een belangrijke voorwaarde om verbindingen aan te gaan en vergroot de bereidheid om te handelen in het belang van een groep of gemeenschap. Het CBS noemt in haar raamwerk van sociale samenhang vertrouwen in andere mensen, en vertrouwen in organisaties en politiek.

3. Definities en toelichting van gebruikte begrippen

Sociaal contact

De mate, vorm en voorkeur van contacten die respondenten van Panel Fryslân *face to face* (fysieke ontmoeting), *online* (contact via telefoon, app, chat) met *familie* (familieleden die niet in eigen huis wonen), *vrienden* (goede vrienden en kennissen) en *buren* (personen die dichtbij iemand wonen) hebben.

Mantelzorg

Onbetaalde zorg voor chronisch zieken, gehandicapten en hulpbehoevenden door naasten (partner, gezins-, familieleden, vrienden, kennissen en burens) vanuit een al bestaande persoonlijke band tussen de mantelzorger en de naaste die hij of zij verzorgt voor minimaal 3 maanden en/of 8 uur per week (CBS, z.d.). Dit is uitgevraagd in de GGD Gezondheidsmonitor.

Informele hulp

De onbetaalde hulp die respondenten in de vier weken voorafgaand aan de door Panel Fryslân verspreide vragenlijst in hun vrije tijd, buiten organisaties om, hebben gegeven aan anderen buiten het eigen huishouden, zoals aan zieken, burens, familie, vrienden en bekenden.

Verenigingen

Lidmaatschap van hobby- en vrijetijdsverenigingen van respondenten van Panel Fryslân op het moment van de afname van de vragenlijst.

Deelname informele groepen

Buiten organisaties om, op eigen initiatief deelnemen aan groepen, het samen ondernemen van activiteiten, door respondenten van Panel Fryslân op het moment van afname van de vragenlijst.

Vrijwilligerswerk

Het verrichten van vrijwilligerswerk ten behoeve van anderen of de samenleving, in enig georganiseerd verband, onverplicht en onbetaald, door respondenten van Panel Fryslân in de laatste twaalf maanden voorafgaand aan het moment van afname van de vragenlijst.

Betrokkenheid beleid

Het wel of niet betrokken willen worden bij het maken van beleid van hun gemeente, door respondenten van Panel Fryslân op het moment van afname van de vragenlijst.

Sociaal vertrouwen

Het wel of niet vertrouwen van mensen over het algemeen, door respondenten van Panel Fryslân op het moment van afname van de vragenlijst.

Vertrouwen in instituties

De mate van vertrouwen in verschillende instituties in Nederland, door respondenten van Panel Fryslân op het moment van afname van de vragenlijst.

Opleidingsniveau

De hoogst voltooide opleiding is:

Laag opgeleid: basisonderwijs, vmbo of een mbo-1 opleiding

Middelbaar opgeleid: havo, vwo of een mbo-2, mbo-3 of mbo-4 opleiding

Hoog opgeleid: een hbo- of universitaire opleiding

Stad of platteland in Fryslân

Platteland: minder dan 5000 inwoners

Stad: meer dan 5000 inwoners

4. Bronnen

Panel Fryslân

Panel Fryslân is onderdeel van Planbureau Fryslân en bestaat uit ruim 7.000 leden. Dit zijn inwoners van Fryslân die zesmaal per jaar een online vragenlijst ontvangen over verschillende maatschappelijke thema's die spelen in de provincie. Meer informatie over Panel Fryslân is te vinden op de [website van Planbureau Fryslân](#). Hier kunt u ook een uitgebreide onderzoeksverantwoording van Panel Fryslân vinden.

GGD Gezondheidsmonitor

GGD Fryslân doet iedere vier jaar onderzoek naar de gezondheidssituatie van de Friese bevolking, door vragen voor te leggen aan Friezen van verschillende leeftijdsgroepen. Voor deze monitor is gebruik gemaakt van data over mantelzorg afkomstig uit de Gezondheidsmonitor 19+ (2012, 2016 en 2020). Meer informatie kunt u vinden op de [website van GGD Fryslân](#).

Overige literatuur

CBS (z.d.). *Mantelzorg*. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/45/een-op-zeven-mantelzorgers-vindt-zichzelf-zwaarbelast/mantelzorg>

CBS. (2015). *Sociale samenhang: wat ons bindt en verdeelt*. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2015/45/sociale-samenhang-2015-wat-ons-bindt-en-verdeelt>

CBS. (2022). *Regionale Monitor Brede Welvaart 2022*. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart>

CBS. (2023, 15 mei). *Sociale contacten en maatschappelijke participatie* [Dataset]. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85541NED/table?ts=1695287564839>

SCP. (2023). *Sociale en Culturele Ontwikkelingen: Stand van Nederland 2023*. Geraadpleegd van <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2023/04/14/sociale-en-culturele-ontwikkelingen-2023>

5. Contact – voor meer informatie of vragen

In deze publicatie wordt gebruik gemaakt van cijfers van de Gezondheidsmonitor van de GGD (volwassenen en ouderen). Meer informatie over deze Gezondheidsmonitor kunt u vinden op de [website van GGD Fryslân](#). Ook kunt u contact opnemen met het team epidemiologie van GGD Fryslân (epidemiologie@ggdfryslan.nl of 088 22 99 222).

Heeft u vragen of wilt u meer weten over de monitor? Dan kunt u contact opnemen met:

Sanne Wierdsma

Junior Onderzoeker

swierdsma@planbureau Fryslan.nl

06 819 263 37